



5. ROČNÍK, ČÍSLO 2/2015



# FACTUM

ČTVRTLETNÍK MUZEA VYSOČINY JIHLAVA



## Muzejní a galerijní noc 2015

Muzeum Vysočiny Jihlava společně s Oblastní galerií Vysočiny v Jihlavě připravily na pátek 15. května Muzejní a galerijní noc 2015. V expoziční budově jihlavského muzea byla zahájena v 17:00 komentovanou prohlídkou právě probíhající výstavy *Sopky v geologické historii Moravy a Slezska*. Kurátor výstavy RNDr. Karel Malý, Ph.D. představil nejen sopečnou činnost jako geologický fenomén, ale také seznámil posluchače se sopečnou činností na našem území.

Vystoupení umělecké skupiny Fajro  
Foto: Pavel Oberreiter

*pokračování na straně 3*

## Panta rhei

*Panta rhei* neboli vše plyne (či vše je v pohybu) – to v nějaké podobě konstatovalo možná i devět z deseti starověkých filozofů (výrok je přisuzován nejčastěji Herakleitovi). O významu tohoto výroku by se jistě dalo dlouho diskutovat (a také se jistě už diskutovalo a zůstane-li lidstvo lidstvem, pak se o něm také diskutovat bude). Je vůbec zajímavé, že dobré a/nebo opravdu důležité otázky a problémy nejsou ani po tisíci letech hledání zodpovězeny – aspoň já jsem si jasnou představu o počátku vesmíru ani o tom, jak udělat nejlepší bramborák, dosud neudělal.

Že je náš svět velmi nestálý, proměnlivý a v neustálém pohybu, je skutečnost, kterou můžeme pozorovat všichni a stále. Můžeme se navzájem lišit v tom, jak budeme vysvětlovat příčinu těchto změn, jaké změny budeme vidět a můžeme se lišit i v tom, jaký v tom pohybu a změnách budeme spatřovat smysl (budeme-li tedy tomu všemu „hemžení“ vůbec nějaký smysl přisuzovat).



*Panta rhei. Ilustrace: Pavel Bezděčka – MVJ*

Muzeum je součástí vesmíru a podléhá tedy i všem jeho zákonitostem (je ale pravda, že občas mám pocit, že v jihlavském muzeu se dějí věci nadpřirozené až mystické) – a tedy i v muzeu vše plyne a je v pohybu. Pro popis posledních několika let je ovšem výraz „plyne“ nebo „v pohybu“ použitý v souvislosti s muzeem poněkud eufemický. Vhodnější by bylo použití výrazu „vše se řítí“ – pro smršť událostí, které se muzeem prohnaly, je to popis jistě výstižnější.

Předpokládám, že obecná shoda bude panovat v tom, že zřízení depozitáře, nové expozice, stěhování sbírek, velká putovní výstava a k tomu všemu veškerý „běžný“ provoz muzea si takové označení zaslouží. Zda se navzájem shodneme také v tom, jakými slovy popíšeme příčinu těchto událostí, jejich průběh či jaký v nich budeme spatřovat smysl, je otázka. Dovolím si ale doufat, že alespoň celkový výsledek této „smršti“ posoudíme všichni shodně jako pozitivní.

Vše ale stále plyne dál – ve vesmíru i v muzeu. V minulých letech byly v pohybu sbírky a expozice, nyní se dali do pohybu lidé a všechno to, co ke své práci potřebují. Opět to byl, je a bude proces náročný, a to fyzicky i duševně. Znovu si ale dovolím předpokládat, že tento „pohyb“ bude ve svém důsledku pozitivní a užitečný pro všechny zúčastněné. A další „pohyby“ jsou samozřejmě připraveny nebo se už dokonce „rozjíždí“ – jinak řečeno (slovy manažerských příruček): „muzeum má vizi, má střednědobý plán a má předpoklady k tomu, aby ho realizovalo“.

Archimedes chtěl ve vesmíru najít pevný bod – a pak sliboval pohnout Zemí. Muzeum si ty své „pevné body“ tvrdě vydřelo prací několika generací muzejníků. V řeči manažerů by se tyto pevné body daly popsat nejspíš jako „konkurenční výhoda“ nebo „silné stránky ve SWOT analýze“.

Přejme si, aby těch pevných bodů v muzeu přibývalo – ale přejme si také, aby v muzeu vše plynulo a vše bylo v pohybu.

*Karel Malý*

## Ohlédnutí za Dnem Země 2015

Den Země je den věnovaný Zemi a jeho oslava byla stanovena na 22. dubna. V roce 2004 se muzeum jako první v Jihlavě zapojilo do této akce. Z kdysi menší, přesto od začátku velice hojně navštěvované akce, se dnes stala akce vyhledávaná především mezi učiteli. Všechny aktivity jsou vždy připraveny pro předškolní děti, školáky až středoškoláky. Nejpočetnější jsou dopolední návštěvy škol, v odpoledních hodinách je vystřídají především rodiče s dětmi.

Stejně jako každý rok i letos byla pro zájemce opět připravena řada akcí a úkolů. Ty byly připraveny v nově otevřených přírodovědných expozicích, které bylo možné si zdarma prohlédnout, stejně tak jako právě probíhající velice zajímavou výstavu o sopkách.



*Foto: Eva Charvátová – MJV*

Ze samotných úkolů připravených pro Den Země jsou velice oblíbené drobné pokusy a odlévání stop. Letos jsme k nim opět zařadili i „rýžování zlata“, které si zájemci sami mohli vyzkoušet. A z dalších aktivit byla připravena řada her, zábavných kvízů, křížovek, doplňovaček a poznávaček, které se každým rokem doplňují a obměňují.

Již v minulosti si tato akce našla své stálé návštěvníky, kteří ji navštěvují pravidelně. Letos, k našemu potěšení, dokonce i některé paní učitelky přišly se svými třídami i dvakrát. Letošního muzejního Dne Země se zúčastnilo celkem 418 dětí a dospělých.

*Eva Charvátová*





# Muzejní a galerijní noc 2015

*pokračování ze strany 1*

Prostor mezi 18. a 19. hodinou byl určen dětem – Umělecká agentura Kašpaří ve svém „Žonglotoči“ ukázala dětem jak zacházet se speciálním žonglérským náčiním - s míčky, poi, tyčemi, kuželkami a jak zvládnout hula hoop.

Mezi 18. a 19. hodinou měli návštěvníci možnost nahlédnout přímo s kurátory do nových archeologických, historických a přírodovědných expozic.

Téma sopek se znovu objevilo v rámci přednášky *Sopky a Mars aneb Jak sopečná činnost měnila tvář rudé planety*. Přednášející Mgr. Petr Brož z Geofyzikálního ústavu AV ČR seznámil posluchače se sopečnou historií Marsu, tělesa, které je po Zemi nejlépe prozkoumaným světem.

Od 20:00 zazněly jazzové standardy, slavné swingové evergreeny, moderní skladby současných jazzových osobností a také melodie z Balkánu v úpravě pro dvě kytary v podání Predraga Duronjiče a Vojtěcha Emmera.

Malovaný sál na budově č. 55 patřil od 18:00 studentům Střední uměleckoprůmyslové školy Jihlava – Helenín. Návštěvníkům předvedli stínové divadlo a němý film, které jsou součás-

tí projektu Muzeum na dlažbě. Studentské představení doplnila komentovaná prohlídka městem vedená muzejní lektorkou Mgr. Silvií Čermákovou. Tyto aktivity se staly zároveň pozvánkou na letošní Muzeum na dlažbě, na další zářijové netradiční listování starými kronikami.

Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě přispěla k Muzejní a galerijní noci neméně zajímavým programem.

Lákavou nabídkou byla také podvečerní či večerní návštěva vyhlídkové věže kostela sv. Jakuba Většího, Domu Gustava Mahlera s výstavou *Počátky konců*, která mapuje světové války v historických dokumentech, a rovněž i pozorování noční oblohy velkými dalekohledy z brány Matky Boží, které zajistila Česká astronomická společnost pobočka Vysočina.

Muzejní a galerijní noc již tradičně v horní části Masarykova náměstí zakončila svou ohňovou show kombinující oheň, světlo, tanec, akrobacii a pyrotechnické efekty umělecká skupina Fajro.

Program letošní muzejní noci zhlédlo v prostorách jihlavského muzea více než 300 návštěvníků.

*Dana Oberreiterová*



*Z muzejní a galerijní noci 2015 – Foto: Pavel Oberreiter*

## XLIII. seminář archeologů z muzeí a institucí památkové péče

Ve dnech 3.–5. června 2015 uspořádala Oborová komise muzejních archeologů při Asociaci muzeí a galerií České republiky ve spolupráci s Muzeem Vysočiny Jihlava v prostorách Krajského úřadu Kraje Vysočina v Jihlavě již 43. seminář archeologů z muzeí a institucí památkové péče. Seminář komise pořádá každoročně sudý rok v Čechách a lichý na Moravě vždy ve spolupráci s regionálním muzeem. V letošním roce byla diskutována problematika záchraných archeologických výzkumů, jejichž náklady nese oprávněná organizace, a příprava novelizace památkového zákona.

K tématu byly předneseny dva úvodní referáty Jana Maříka z Archeologického ústavu Akademie věd ČR Praha a Pavla Macků z Národního památkového ústavu v Telči, které šedesát zúčastněných seznámily se současnou právní úpravou ve věci provádění záchraných archeologických výzkumů na stavbách rodinných domů a dalších stavbách prováděných

nepodnikajícími fyzickými osobami. Archeologická památková péče na stavbách tohoto typu v Kraji Vysočina byla až do roku 2012 financována z fondu podpory záchraných archeologických výzkumů, který zřizuje Ministerstvo kultury ČR a spravuje NPÚ. V dalších letech byl fond využíván pouze k financování výzkumů na stavbách ve vlastnictví NPÚ a vzhledem k lepší ekonomické situaci by měl být v roce 2015 čerpán i dalšími oprávněnými organizacemi.

Vášnivá diskuze se rozhořela nad připravovanou novelizací památkového zákona z dílny Ministerstva kultury ČR, která upravuje a především zpřisňuje stávající paragrafy týkající se provádění archeologických výzkumů. Bylo konstatováno, že v nové úpravě zákona je archeologické dědictví pojato jen jako předmět výzkumu, jenž je degradován na regulovanou činnost technické povahy, která podléhá komerčním principům a je předmětem konkurenčního boje a veřejné soutěže. S tím





Karel Sklenář vyhláší usnesení oborové komise na tvrzišti u Nemojova.  
Foto: David Zimola – MVJ.



Bohumír Dragoun při výkladu dějin hradu Orlíka nad Humpolcem.  
Foto: David Zimola – MVJ.

zásadně nesouhlasí především zástupci muzejní archeologie, které novela navíc vůbec nezapojuje do systému péče o archeologické dědictví. Naproti tomu Archeologický ústav AV ČR novelizaci vítá s poukazem na zpřehlednění vztahů mezi stavebníky a archeologickými institucemi, zvláště na lepší vymezení práv a povinností všech zúčastněných. Zda a jakým způsobem budou nová pravidla pro archeologii nastavena, ukáží až následující měsíce, kdy by se návrh úpravy zákona měl posunout do Poslanecké sněmovny ČR. Takže (pokolikáté již!) uvidíme...

Ve středu 3. června si účastníci semináře prohlédli nově expozice v Muzeu Vysočiny Jihlava a poté pokračovali v polemikách na večerním zasedání u pohoštění v budově MVJ na Masarykově náměstí č. 55. Následující den v rámci tradiční exkurze navštívili středověké pozůstatky po dolování drahých kovů a dělostřeleckou redutu z období třicetileté války u Rohozné, středověké tvrziště u Nemojova, kde předseda oborové komise Karel Sklenář přečetl usnesení, a ještě před polednem dorazili do Pelhřimova. Během velmi teplého a slunného odpoledne nás pracovníci Muzea Vysočiny Pelhřimov provedli po městě a ukázali muzejní expozice včetně proslulé šatlavy. Exkurze na Pelhřimovsko byla ukončena prohlídkou zříceniny hradu Orlík nad Humpolcem se zasvěceným výkladem Bohumíra Dragouna, jenž se dlouhodobě podílí na výzkumu hradu. Čtyřicátý třetí seminář archeologů z muzeí a institucí památkové péče byl zakončen 5. června 2015 v Jihlavě prohlídkou podzemí, jihlavských kostelů Nanebevzetí Panny Marie, Povýšení sv. Kříže a kostela sv. Jakuba Většího, kde po závěrečném výšlapu na severní chrámovou věž unavení pozůstalí konstatovali, že už se moc těší napřesrok na 44. seminář do Mostu.

David Zimola



Kamenná věž a její úprava na rozhlednu na hradě Orlík nad Humpolcem.  
Foto: David Zimola – MVJ.

## Přednáška o módě v muzeu v Třešti

Další přednáška z cyklu Historie odívání, tentokrát na téma baroko, proběhla na třeštské pobočce Muzea Vysočiny Jihlava 14. května 2015. Světem barokní módy návštěvníky znovu provedla Ing. Lucie Bláhová z Národního památkového ústavu, Územní památkové správy České Budějovice. Dobrovolníci z řad obecnstva si na závěr přednášky s velkým zájmem vyzkoušeli na vlastní kůži, že obléknout si barokní oděv nebylo nic jednoduchého.

Milina Matulová (text i foto)



# Přírodní zahrady

## Jednota v rozmanitosti, rozmanitost v jednotě



Výstava představující na fotografiích krásu přírodních zahrad našeho kraje byla připravena ve spolupráci s neziskovou organizací Chaloupky, o. p. s. Návštěvníci muzea v Třešti se s ní setkali v období od 12. do 21. června 2015.

Přírodních certifikovaných zahrad je v Kraji Vysočina zhruba stovka. Pohled na podobné zahrady vyvolává nostalgii po uplynulých ča-

sech. Tehdy, v pestrobarevných zahradách našich babiček, jsme se potkávali s ovocnými stromy, bylinkami, se zeleninovými záhony i okrasnými květinami. Podobné zahrady sloužily mnoha účelům a nebyly jen od toho, aby se na nich sekala tráva. Výstava představila zájemcům i principy přírodního zahradničení.

*Milina Matulová*

## Zdravotnictví v Třešti

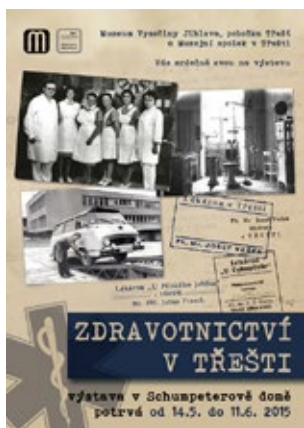
Výstava Zdravotnictví v Třešti, která navázala na stejnojmenné velkoplošné promítání fotografií v prostorách kina Máj, vznikla ve spolupráci s třeštským Muzejním spolkem.

Autoři výstavy vybírali především z bohatého fotografického materiálu uloženého ve zdejších muzeu. Velkým přínosem byly také snímky, které zapůjčili obyvatelé města. Dostupné publikace, kroniky a vzpomínky pamětníků následně pomohly vytvořit poutavý obraz o zdravotnictví v dobách minulých.

Návštěvníci výstavy si tak mohli zavzpomínat na lékaře, kteří v Třešti kdysi působili, podívat se na místa, kde se ordinovalo, zjistit staré názvy lékárny i její majitele a seznámit se se starými recepturami na zdravotní neduhy.

Výstava byla k vidění v třeštském muzeu od 14. května do 11. června 2015.

*Milina Matulová*



## Výstava Společenský život hmyzu putuje po České republice

Na podzim roku 2013 byla v Muzeu Vysočiny Jihlava otevřena výstava Společenský život hmyzu, přibližující šestinohé tvory v poněkud jiném světle než je obvyklé – jako vynalézavé nápadníky, starostlivé rodiče, šikovné řemeslníky nebo důmyslné zemědělce. Výstava se setkala s velkým zájmem veřejnosti, oblíbě se těšily především živé exempláře, zejména huňatí obyvatelé čmeláčího úlku, oživující svým brumlavým bzučením celý výstavní sál. Potěšení však přinášela i svým tvůrcům, zaměstnancům jihlavského muzea. Loučení se šestinohými mazlíčky nebylo jednoduché, ale probíhalo s vědomím, že výstava nekončí, ba právě naopak, začíná její velké putování po České republice.

Od té doby, co výstava opustila Jihlavu, byla k vidění v Ústí nad Labem, v Jílovém u Prahy, v Pardubicích a ve Valašském Meziříčí, a to má větší část své pouti teprve před sebou. Letos v létě se přesune do Zlína a poté navštíví řadu dalších českých a moravských měst, mj. Říčany, Jičín, Mělník, Kolín, Plzeň, Mladou Boleslav, Znojmo, Tišnov, Litovel, Český Těšín, Přerov, Frýdek-Místek nebo Nový Jičín. Její současný itinerář má na konci datum 31. 10. 2019, nicméně stále přicházejí další dotazy na možnost zapůjčení.

Výstava Společenský život hmyzu je po své předchůdkyni nazvané „Rozumíme zvířatům?“ již druhou výstavou zaměřenou

na nejnovější poznatky z oblasti etologie (věda o chování živočichů), kterou jihlavské muzeum poslalo v posledních letech do světa.

*Klára Bezděčková*





## Kaktusy v muzeu



V čase od 10. do 14. června letošního roku proběhla na jihlavském muzejním dvorku tradiční prodejní výstava, připravená ve spolupráci s jihlavským Klubem pěstitelů kaktusů a sukulentů. Návštěvníci výstavy měli možnost spatřit rostliny zvláštních tvarů, v tradiční i mnohdy nečekané podobě i velikosti. Díky různobarevným květům to byla opravdu kouzelná podívaná.

Ludmila Moržolová



Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

## 100 let od požáru hradu Roštejn

V sobotu 13. června Muzeum Vysočiny Jihlava a hrad Roštejn uskutečnil celodenní akci s bohatým programem při příležitosti uplynutí sta let od ničivého požáru hradu Roštejn.

K romantickému hradu Roštejn neodmyslitelně patří neobvyklá věž. Pozdně gotická věž byla postavena pravděpodobně v 1. polovině 14. století jako dominantní sedmiboká obranná výspa smělého hradu. I dnes mnozí obdivují překrásný výhled z oken přístupné věže na okolní moře lesů, na samotný hrad z výšky a při mimořádné dohlednosti i na vrcholky rakouských Alp.



Ale vždy tomu tak nebylo. 12. června roku 1915 v podvečer přišla náhlá letní bouřka a blesk udeřil do špičky šindelové střechy věže. Ta se vzňala a požár se rychle rozšířil na celý krov. Brzy zachvátil i dřevěné schodiště a podlahy v poschodích. Dobrovolnému hasičskému sboru z Růžené, který jediný přispěchal na pomoc, chybělo větší množství hadic a přísun vody. Hasiči se snažili oheň lokalizovat jen na věž, ale z výšky věže náhle spadly dva hořící trámy na šindelovou střechu renesančního paláce a vítr rozšířil oheň do celé obytné části hradu. Díky velké obětavosti hasičů a dalších dobrovolníků bylo alespoň zachráněno obydlí lesníka, kaple, ochozy a Botanický sál.

Záznam této události je popsán v kronice obce Růžená. Zápis je pozdějšího data, pravděpodobně až z roku 1925, přesto je tato zpráva podrobná a pro historii hradu velmi důležitá.

Požárem byly zničeny stropy a podlahy sálů a poškozeny cenné fresky na stěnách. Až po téměř 50 letech od požáru se hrad začal opravovat, ale stropy i fresky se již nepodařilo rekonstruovat do původní podoby.

Zničující požár jakékoliv historické památky je vždy nenahraditelnou kulturní ztrátou, a proto častá připomínka těchto událostí je vždy potřebná, varovná i poučná pro každého z nás.

Proto také hlavním programem akce bylo otevření výstavy na téma historie hasičských sborů, vývoj hasičské techniky, ukázka uniforem a přilby hasičů, hasičské medaile a vyznamenání, modely hasičských vozů 20. století a v neposlední řadě dokumenty a fotogalerie hradu od roku 1900 do současné doby. Úvodní slovo o historii požáru na hradě Roštejn uvedla kastelánka Zdeňka Vaníčková. Této příležitosti využili představitelé kultury Kraje Vysočina Ing. MBA Ladislav Seidl, vedoucí odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu, Ing. Milan Kolář, náměstek primátora v oblasti kultury v Jihlavě, senátor RNDr. Miloš Vystrčil, RNDr. Karel Malý, Ph.D., ředitel MV Jihlava, Ing. Bc. Eduard Josífek, vedoucí odd. správy realit KÚ Jihlava a další kolegové k poděkování za dlouholetou práci v oblasti kultury manželům Vaníčkovým.

Nejatraktivnějším bodem programu byla před hradem ukázka techniky a zásahové práce dobrovolných hasičů z okolních vsí Hodice, Třeštice a Růžená. Ukázku nejmodernější techniky předvedli profesionální hasiči z Třeště. Děti si vyzkoušeli malou ruční hasičskou stříkačku. Historickou původně koňmi taženou ruční stříkačku už muselo obsluhovat šest mužů v dobovém oblečení z Hodic. Chloubou hasičů z Třeště je dobře udržované hasičské auto Praga V3S. Pozadu nezůstali ani hasiči z Růžené se svým modernějším hasičským vozem. Obdiv zasloužili profesionální hasiči z Třeště se svou Tatrou 815 (tzv. jezevec) s plošinou PP27-2/10. Proud vody z hadice z plošiny dosáhl až úroveň výšky věže (48m).

Děň na hradě umocnila i bouřka a následný blesk, který uhodil pravděpodobně do nedaleké trafostanice a na hradě vyřadil z provozu hlavní jističe el. proudu. Prudký déšť odradil některé návštěvníky, ale plánovaný program nebyl přerušen. Tečkou za oslavou byla tradiční noční prohlídka hradem a již bez deště na nádvoří ohňová show skupiny Novum Origo z Polné.

Výstavu mohou návštěvníci hradu Roštejn zhlédnout po celou letní sezónu do konce srpna.

*Všem kolegům, pořadatelům, účinkujícím a příznivcům hradu Roštejn děkují za dobrou spolupráci Zdeňka a Karel Vaníčkoví.*

## Napříč

V Kavárně Muzeum byla v úterý 16. června zahájena autorská výstava Tomáše Starého, studenta Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara

na zónách. Další z vystavených děl tvoří školní tvorba a kolorované skici automobilů, plátna tvořená kombinací akrylu a spreje, menší ilustra-



Západočeské univerzity v Plzni, který se vlastní tvorbě věnuje od roku 2009 a svoje díla často signuje pseudonymy Zyes nebo Neot.

Výstava *Napříč* zachycuje průřez aktuální tvorbou autora. Ač student designu, nezapře v sobě vášeň k malování graffiti, a to jak na papíře, tak

ce a portréty fixami, linoryty, grafika a jiné. Široký rozsah děl má snad jen jedno společné – touhu tvořit.

V Kavárně Muzeum budou práce Tomáše Starého k vidění do 26. července 2015.

*Dana Oberreiterová*

## Pavel Matuška USMÍVÁNÍ kresba / malba / řezba



V Muzeu Vysočiny Jihlava se ve čtvrtek 18. června 2015 v 17 hodin uskutečnila vernisáž výstavy výtvarných prací karikaturisty, kreslíře, malíře a řezbáře Pavla Matušky. Autor návštěvníkům představí svoji tvorbu v oblasti výtvarného humoru. S jeho pracemi se mohou návštěvníci muzea potkávat až do 30. srpna 2015.

Pavel Matuška se narodil v roce 1944 v Třebouchovicích pod Orebem. Výtvarníkem na volné noze v oboru reklamní grafiky, ilustrace a kresleného humoru se stal v roce 1984.

Svůj kreslený humor publikoval od roku 1980 v domácích novinách a časopisech a brzy se zařadil mezi filozofující karikaturisty po bok Borna, Bartáka, Slívy, Jiráka, Renčina a dalších. Ilustroval několik knížek a jeho kresby po léta otiskoval švýcarský humoristický časopis *Nebelspalter*. Jeho práce jsou

zastoupeny ve sbírkách pořadatelů mnoha mezinárodních soutěží a festivalů kresleného humoru, na kterých také získal řadu ocenění.

V roce 1990 vydal vlastní knížku kresleného humoru *Žiju, povolení mám*, v roce 2006 velkou monografií *Usmívání – kresba / malba / řezba*. Tuto knihu si budou moci návštěvníci výstavy zakoupit.

Pavel Matuška uspořádal více než 80 samostatných výstav výtvarného humoru a zúčastnil se stejného počtu výstav skupinových, spolu s dalšími autory. V současné době se vedle reklamní grafiky stále více věnuje volné tvorbě – malbě a řezbě. Vyměnil čtvrtku, pero a tuž za plátno, štětce, barvy a dláta a lipové dřevo. Ale ani ve svých obrazech a dřevěných plastikách neopouští svou filozofickou základnu – humor.

*Martin Kos*

## Výstava hub 2015



Foto: Pavel Bezděčka – MVJ

Jako již tradičně v podzimním čase chystáme na září výstavu hub, která se uskuteční ve dnech 10–13. září 2015. Bude to již šestá výstava ve spolupráci s Mykologickým klubem Jihlava.

Vlastní výstava nasbíraných hub bude doplněna přednáškou předsedy MKJ ing. Bure-

la. V průběhu konání výstavy bude fungovat oblíbená mykologická poradna.

Jenom doufejme, že po nevydařeném startu letošní houbařské sezóny, bude její zakončení úspěšnější.

*Eva Charvátová*

## Zašlá sláva jihlavských plováren Fotoalbum



Výstava s názvem *Zašlá sláva jihlavských plováren – Fotoalbum* provádí po místech, kam se jihlavané chořovali nejen osvěžit, a která odvál čas stejně jako krásy a elegány v plaveckých úborech.

Plavky z průběhu více než sta let, všech stříhů, velikostí, materiálů a barev a mnoho ještě jiného náčiní vodního a letního doplňuje množství pohlednic a fotografií a také netradiční otevřené veřejné Fotoalbum pro všechny, kdo mají doma nějaké obrazové poklady a chtějí si společně zavzpomínat. Třeba někdo

pozná na snímku kamaráda z mládí...

Bude možné přidávat sem svoje snímky, postřehy a komentáře. Návštěvníci si mohou vyzkoušet převlékací kabinku ze Staré plovárny, a kdo bude mít zájem, může se podívat skrze plot dírou po suku...

Vpravdě letní výstava byla zahájena vernisáží 12. června a potrvá v malém výstavním sále do 30. srpna 2015, tedy po celé prázdniny.

*Silvie Čermáková*





Z vernisáže výstavy *Zašlá sláva jihlavských plováren* – Fotoalbum. Foto: Dana Oberreiterová – MVJ.

## Krojované panenky Marie Žilové a Evy Jurmanové



V pátek 12. května 2015 byla v telčském muzeu zahájena výstava *Krojované panenky Marie Žilové a Evy Jurmanové*.

Paní Marie Žilová s dcerou Evou šijí přesné repliky lidových krojů, do kterých oblékají panenky. Předlohou k šití jsou jim popisy a střihy starých krojů a výšivky jsou zdobnělnami původních. Všechny oděvní součásti jsou ručně šité a vyšívané, krajky jsou na základě historických předloh ručně paličkované nebo síťované.

Jedním z prvních krojů, jimi ušitých, je kroj z Telče, který na výstavě samozřejmě nechybí.

Každá panenka má certifikát, který dokládá mimo jiné, z jakého materiálu je kroj vyroben, na ruce panenky je připevněný lístek se jménem panenky, názvem oblasti, odkud kroj pochází, a se jménem sběratele, podle jehož popisu byl kroj vyroben.

Výstava potrvá do 30. září 2015. Otevřeno je denně mimo pondělí.

*Helena Grycová Benešová*

Foto: Helena Grycová Benešová – MVJ Telč





# Výzkumný projekt *Provenience dekorativního kamene*

Muzeum je v roce 2015 řešitelem projektu *Provenience dekorativního kamene* a vápenného pojiva. Jedná se o společný projekt muzea (řešitelé jsou dr. Gonda a dr. Malý) a Ústavu struktury a mechaniky hornin AV ČR; finančně je projekt podpořen Krajem Vysočina. Rozpočet projektu je cca 220.000 Kč, náklady jsou ze 100% pokryty poskytnutým grantem.

Projekt navazuje na interní výzkumný úkol, který začal v roce 2014, a řešitelé předpokládají pokračování minimálně ještě v roce 2016.

Na konkrétním příkladu lokalit v okolí Žďáru nad Sázavou je řešen obecný problém provenience stavebního kamene a vápenného pojiva: v bezprostředním okolí města bylo vyhledáno několik míst těžby mramorů a následně i míst jejich zpracování pálením na vápno. Lokality jsou v terénu dokumentovány, to-

pograficky zaměřeny a jsou na nich odebrány vzorky hornin, technolitů i produktů výroby pro laboratorní zpracování. Tam, kde je to možné, jsou (nebo budou) provedeny i drobné výkopové práce a v archivech jsou dohledávány a následně zpracovány historické údaje k těžbě a zpracování mramorů. Zároveň jsou dokumentovány, stavebně-historicky vyhodnoceny a mineralogicko-geochemickými metodami zkoumány mramory z historických objektů, zejména žďárského kláštera.

Konkrétním cílem projektu je mj. zjistit, z kterých lokalit mramory používané od poloviny 13. století ve Žďáře pocházejí. V obecné rovině projekt ověří možnosti i úskalí metod použitých při řešení obdobných problémů na jiných historických objektech.

Karel Malý



Mramorové žebro ze středověké klenby s kamenickou značkou. Foto: Radim Gonda – MVJ



Dr. Gonda a Mgr. Kovář při dokumentaci mramorových stavebních článků na Zámku ve Žďáře nad Sázavou.

## Johannes Haupt a jihlavské muzeum



*Jihlavské muzeum mělo ve své historii štěstí na výjimečné osobnosti. Jednou z nich byl Johannes Haupt.*

Narodil se 17. října 1849 v rodině soukeníka Antona Haupta, který se do Jihlavy přistěhoval z Liberce. Malý Johann v devíti letech vstoupil do učení k fotografovi Johannu Staegerovi, který byl zároveň i schopný malíř. Zde získal nejen znalosti fotografa, ale i výtvarné základy a zájem o historii. Po několika letech prosperující fotoateliér odkoupil a úspěšně pokračoval v jeho provozu. V roce 1878 koupil dům v dnešní Hluboké ulici, kde si zařídil velmi dobře vybavený fotoateliér a kde dalších padesát let žil a pracoval. V roce 1894 se stal členem městského zastupitelstva a později i městským radním.

Velmi se zajímal o historii, takže když bylo v roce 1895 slavnostně otevřeno městské muzeum, stal se Haupt kustodem historického oddělení. Později, po počátečním nadšení, zůstal v muzeu jako jediný správce sbírek. Do muzejních sbírek daroval mnoho předmětů, např. keramiku, cín, drobné předměty denní potřeby, úřední tisky, rytiny, staré fotografie, platidla, řemeslnické nástroje, kresby a další.

Z toho všeho je pro nás v současnosti nejhodnotnější a nejceněnější zachované dědictví Hauptovy původní profesní činnosti, a to fotografování. Od 90. let 19. století systematicky do-



kumentoval město, jeho proměny, obyvatele, zvyky a události. Muzeu svůj fotoarchiv daroval. Jedná se o přibližně tři tisíce skleněných desek – negativů, které jak kvantitou, tak kvalitou patří mezi klenoty muzejních sbírek. Obsahují stovky ateliérových portrétů, dokumentaci významných událostí, návštěv významných osobností, církevních slavností, první přelet letadla do Jihlavy, první jízdu tramvaje a další cenné snímky. Fotografovat vyjížděl nejen do blízkého okolí, ve sbírce jsou např. i desítky snímků z dnešního Rakouska. Bohužel, jen malá část je spolehlivě identifikovatelná, zejména portréty, chybí i přesná datace. V současné době nejčastěji pracujeme se snímky staré Jihlavy, dnes již zmizelých domů či celých ulic.



Johannes Haupt na vlastní fotografii, kolem r. 1900



Johannes Haupt na prahu svého domu v Hluboké ulici č. 11, kolem r. 1920

Haupt byl také významnou osobností v obnovení tradic jihlavských havířských průvodů. Slavnost, která připomínala zašlou slávu hornické Jihlavy, probudil spolu s dalšími nadšenci v roce 1890. Dnes je tato akce pořádána každým druhým rokem a je svým rozsahem výjimečnou kulturní událostí města.

Johannes Haupt zemřel v Jihlavě 17. srpna 1928. Dnes málokdo ví, že stovky známých starých snímků Jihlavy, množství muzejních sbírkových předmětů, ale i hospůdku U Johanna spojuje osobnost jednoho postavou malého, ale významem velkého jihlavského patriota.

Martin Kos



Reklamní vizitka na zadní straně fotografie, kolem r. 1900







Haviřský průvod, kolem r. 1920



## Nové roštejnské pamětní razítko

K výročí 100 let od požáru hradu Roštejn bylo dle návrhu akad. mal. Martina Kosa zhotoveno příležitostné pamětní razítko, které bude k dispozici návštěvníkům hradu Roštejn po celou letošní turistickou sezónu na pokladně hradu.

Ludmila Moržolová

## A na konec – zasloužená dovolená...

Přišel čas nejdelších dní a nejkratších nocí a z kalendáře na nás rozverně vykukuje blížící se dovolená. Tedy alespoň na většinu z nás.

Nedávno jsem ale vyslechla svého kolegu, který se vyjádřil ve smyslu, že „ta dovolená by fakt neměla být“. Prý je před dovolenou na zhroucení, a když se z ní vrátí, tak pro změnu na infarkt. Byvše na vedoucí pozici, musí před dovolenou zařídit snad tisíc věcí. Pak si užije pár vymodlených dní klidu. A poté, co po návratu do kanceláře otevře služební poštu, tak se na něj vyvalí hromada dobře uleželých, akutních, ultraakutních a prošvihlých úkolů, což mu způsobuje zvýšení krevního tlaku, hladiny adrenalinu, špatné zažívání i různé psychosomatické potíže... Taková dovolená nedělá člověku uvyklému, na setrvalou hladinu stresu, dobře. A to nemluvím o tom, že i samotná dovolená může být kritickým obdobím – když při běžném provozu zbytek své rodiny v podstatě nevidíte a pak jste s nimi delší dobu, tak se pak člověk může nadít různých překvapení...

Jestli ale ono to nebude spíš tou prací. Dobře si vzpomínám na to, jak jsem jako dítě školou povinné chodila naproti svoji mamince k ní do práce. Pracovala jako účetní v kanceláři. Ještě dnes si vybavím plastový barevný telefon, psací stroj, různé obálky a předtiskuté formuláře. Cokoliv se řešilo, probíhalo tak nějak pozvolněji. Než jste sestavili oficiální dopis, napsali jej pokud možno bez překlepů na stroji v několika kopiích, dali do obálky a odeslali, tak jste pak měli dobře týden čas, než vám došla nějaká odpověď. Jediné větší riziko, že vás bude někdo

zvenčí popohánět, byla přítomnost telefonu. Ten byl ale napevno na stole, takže vás nepronásledoval na každém kroku.

Dnes je všechno jinak. Vyřešíte problém, napíšete mail a než se vrátíte z toalety, máte odpověď a k tomu pár dalších nových úkolů navrch. Všechno běží velice rychle, na všechno je podstatně méně času a na záda vám dýchají kolegové, šéf a početná skupina nezaměstnaných. Každou jednoduchou činnost provází chaotické administrativní povinnosti a pocit z dobře vykonané práce se tak nějak vytrácí pod záplavou rozvrtných a nikdy nedokončených úkolů. A to nemluvím o mobilním telefonu a v něm přednastavených telefonních číslech, která „prostě musíte zvednout...“ Je to zvláštní, člověk cítí velkou únavu a přitom má dojem, že vlastně nic kloudného neudělal.

Tohle si ale musí každý vyřešit sám. Bohužel žádná komplexní rada ani pomoc neexistuje. Jediné, s čím můžete počítat, je váš zdravý rozum. Jinak bude každá dovolená jen zasloužený trest za dobře vykonanou práci...

Přece jen bych dala na konec k dobru dvě originální myšlenky z hlavy amerického prezidenta Ronalda Reagana, které stojí za to odcitovat. Jednu přímo pro kolegy ve vedoucích funkcích – „Obklopte se nejlepšími lidmi, které najdete, delegujte zodpovědnost a nepřekávejte“. A pro všechny ostatní: „Je pravdou, že tvrdá práce ještě nikdy nikoho nezabila, ale domnívám se, že to není třeba zkoušet.“ A já dodávám – alespoň ne teď v čase prázdnin.

Krásnou dovolenou, milí čtenáři,  
Ludmila Moržolová.



Zašlá sláva jihlavských plováren - Fotoalbum  
12. 6. – 30. 8. 2015, <http://muzeum.ji.cz>

## Muzeum Vysočiny Jihlava

2. 4. – 15. 9. **Příběh nemocné duše** – seznámení s historií péče o duševně nemocné
12. 6. – 30. 8. **Zašlá sláva jihlavských plováren - Fotoalbum**  
výstava provede po místech, kam se v minulosti chodili Jihlavané nejen osvěžit
18. 6. – 30. 8. **Pavel Matuška: Usmívání**  
výstava prací karikaturisty, kreslíře, malíře a řezbáře představuje umělcovu tvorbu v oblasti výtvarného humoru
26. 6. – 30. 8. **Němečtí antifašisté na Jihlavsku**  
70 let od vítězství nad fašismem ve druhé světové válce připomene výstava dosud nezdokumentovanou činnost a většinou tragické osudy německých antifašistů na Jihlavsku
11. 9. – 13. 9. **VI. Výstava hub** – tradiční výstava pořádaná ve spolupráci s Mykologickým klubem Jihlava

## Kavárna Muzeum

16. 6. – 26. 7. **Napříč**  
skici dopravních prostředků, originální pojetí graffití, série pláten tvořených sprejem a akrylem autora Tomáše Starého
28. 7. – 6. 9. **Mandaly Jaroslavy Chlupáčové** – autorská výstava originálních obrazů Jaroslavy Plášilové – Chlupáčové

## Hrad Roštejn

- do 31. 8. **Kresby Martina a Radima Říhy, dvojčat z Doupí** – výstava kreseb místních autorů v prostoru roštejnské věže
- do 31. 8. **100 let od požáru hradu Roštejn** – připomenutí tragické události z června 1915, která na desetiletí postihla hrad Roštejn
15. 8. **Jazz na Roštejně** – tradiční přehlídka jazzových kapel, začátek ve 14:00
29. 8. **Hradozámecká noc**  
oblíbená akce spojená s koncem prázdnin, tentokrát s podtitulem Jak to bylo ve městě Kostnici před 600 lety, pane Richenthale?, začátek v 19:00

## Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Telč

- Do 30. 9. **Krojované panenky Marie Žilové a Evy Jurmanové** – panenky v replikách lidových krojů z celé republiky

## Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Třešť

3. 7. – 30. 9. **K lovu, boji, na parádu** – výstava militárií ze sbírek třešťského muzea

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA!

